

Crenguța MANEA

*Căutări în realitatea teatrală imediată
sau
despre alchimie, pâlnia lui Stamate și teatru*

Prezența lui **David Esrig**, regizor și profesor, om de teatru de recunoaștere europeană, într-un spațiu – fie fizic, fie virtual – aduce cu sine vibrația universului său de creație, dinamica specială a propriilor întrebări legate de arta teatrului, frământări, îndoieli, propuneri cu care reușește să intre în dialog atât cu spectatorii montărilor sale, cât și cu colegii de breaslă

Atelierul de artă dramatică „**În căutarea teatrului existențial**“, coordonat de David Esrig, s-a desfășurat sub egida **Sibiu – Capitală Culturală Europeană 2007** și a avut ca organizator UNITER în parteneriat cu Academia de Teatru ATHANOR, Burghausen (Germania) – prestigioasă școală de teatru înființată și condusă de David Esrig din 1993.

Atelierul a fost gândit ca un laborator de cercetare teatrală pe acest concept de teatru existențial și a fost aplicat pe unele texte ale avangardei istorice românești, pagini din Urmuz și Blecher. Conducut cu entuziasm de David Esrig, la Sibiu în perioada 23 iulie–18 august a.c., atelierul s-a bucurat de participarea, pe lângă cea a cursanților, și de cea a unor specialiști din străinătate și din țară: profesor dr. Yves Marc, profesor Walter Anichoffer, profesor dr. Ludmila Patlanjoglu, conferențiar dr. Nicolae Manda, conferențiar dr. Simona Popescu, profesor dr. Ioan Bogdan Lefter.

Într-o conferință susținută la Teatrul Național din București în noiembrie 2003, David Esrig accentua calitatea teatrului existențial de a neliniști, de a aduce acel frison pe care sensibilitatea și inteligența umană o resimt în fața misterelor ce ne însoțesc viața. Nu întâmplător, în timpul discuțiilor avute la Sibiu cu mai tinerii săi colegi – așa își numea profesorul Esrig cursanții – artistul atrăgea atenția, și nu o dată, asupra unui paradox formulat de Tertullian (unul dintre părinții Bisericii primare) în legătură cu punctul central al creștinismului, cel al sacrificiului pe cruce al lui Iisus Christos, act inspirat de iubire și aducător de mântuire: „Cred, pentru că este absurd“. De altfel, formulările paradoxale sunt *forma mentis* prin care absurdul se încearcă a fi ademenit în expresii ale gândirii umane, iar acest lucru a fost reliefat și în studiul de text întreprins la Sibiu pe paginile alese din Max (Marcel) Blecher – *Întâmplări din irealitatea imediată* – și Urmuz (Demetru Demetrescu-Buzău) – *Pâlnia și Stamate*, tinerii actori, alături de David Esrig, și-au exersat sensibilitatea în sesizarea și înțelegerea unei scriituri care e preocupată, prin teme și expresie a literaturității, de o altfel de realitate decât cea concret-senzorială. Coincidența contrariilor este semnul sub care omul poate întâlni fantasticul, miraculosul; atrage atenția lui David Esrig o întregă tradiție legată de gândirea și practica alchimică pentru care lungi, neîntrerupte transformări ale materiei, conduse în *athanor* (cuptorul alchimic), au drept rezultat, previzibil științific, compuși chimici cu proprietăți naturale, iar, la un anumit nivel energetic al proceselor, se petrece ceea

transmutație a elementelor, când logica științifică este contrazisă și se așteaptă obținerea *pietrei filosofale*. Ei bine, nu cred să mă înșel, acesta este modelul propus pentru cercetarea desfășurată în căutarea teatrului existențial, când actul teatral, realizat prin respectarea celor mai exigente cerințe tehnice, reușește să treacă dincolo de ele și capătă învelișul aureolat al misterului existenței, iar actorul trăiește forma.

„*Demersul actorului de la text la expresia scenică*“, cursul susținut de David Esrig în cadrul Atelierului, s-a dezvoltat pe patru componente: *analiza de text* (semnificație, stare afectivă, intenții), *definirea partiturii de joc*, *analiza în acțiune* (transpunerea partiturii de joc în spațiul dat), *sinteza scenică* (forme teatrale). Pentru David Esrig căutarea teatrului existențial este un demers în căutarea identității; de aceea, una dintre temele preferate ale regizorului este cea a dublului, a dedublării până la o multiplicitate caleidoscopică a identității, iar pe cale de consecință logică, realitatea concret-senzorială devine doar una dintre posibilele realități. Umbra, imaginile în oglindă sunt tot atâtea soluții tehnice de a da existență scenică multiplicității puse în discuție, iar un astfel de spațiu fluidizat generează un timp subiectiv legat de care David Esrig se arată adânc preocupat de felul în care poate fi reprezentat în actul teatral.

Raporturile care se stabilesc între identitățile multiple ale personajelor – și distribuția multiplă pe care o capătă un astfel de personaj ce poate fi interpretat de mai mulți actori –, gradele diferite de realitate care apar în construcția scenică, conduc la o concluzie: „...teatrul existențial se dezvoltă din el însuși; fiecare moment teatral este rezultatul dezvoltării unei acțiuni și sursa alteia noi.“. De aceea, improvizatia este una dintre tehnicile de joc folosite din plin de artist pentru explorarea direcțiilor în care se poate dezvolta un moment teatral – „...Drăguță, uite ce e; faceți ce vă vine într-o repetiție, se poate improviza orice într-o anume etapă!“ – dar numai în granița textului, deoarece „textul literar și propriul stil al scriiturii dau stilul de joc.“ Rar am văzut un mai mare respect intelectual și artistic pentru litera și spiritul textului! În interpretarea, în studiul textului, coerența decupajului regizoral al situațiilor urmărește și clarifică scriitura; din situații se desprind intențiile de joc care conduc la tensiuni și conflicte exprimate în acțiuni scenice. A fost o argumentație strălucită – făcută cu subtilitate intelectuală și originalitate artistică – anume că teatralitatea se construiește cu rigoare și pe un text scris nu neapărat pentru scenă și devine act artistic atunci când este însoțită de combustia actorului.

Atelierul de artă dramatică „*În căutarea teatrului existențial*“ a fost gândit de David Esrig ca o cercetare simultană a expresiei scenice, a modului în care ea se întrupează ca un sistem de semne purtătoare de semnificație; or, în acest sistem, corpul actorului trebuie să capete expresivitatea cerută de actul artistic. Așa că și-a găsit loc în cadrul Atelierului, în mod organic, un curs intitulat „*Expresia corporală – condiție a unui teatru existențial*“, curs susținut de profesor dr. Yves Marc (Franța), continuator al școlii lui Étienne Decroux – și de profesor Walter Anichoffer (Austria); de asemenea, Reiner Doberning – ca și ceilalți doi specialiști, lucrează cu David Esrig la ATHANOR – a prezentat exerciții de antrenament corporal inspirate de biomecanica lui Meyerhold.

Categoric, un important moment din învățământul teatral românesc devine și un punct de interes pentru publicul de teatru, pentru că teatrul existențial este o aventură comună a artiștilor și a publicului.